



בבא קמא ח

קושיה אי הכי ליתו כולהו וליגבו מעידית שנשארה בת חורין בזמן שלקח את שתי השדות הראשונות?
משום דאמר להו לוקח: אי שתקיתו ושקליתו כדיניכו שקליתו, ואי לא מהדרנא שטרא דזיבורית למריה ושקליתו כולכו מזיבורית וכיון שיש למוכר קרקעות בני חורין אינן יכולים לגבות מהלוקח.

[עד כאן דף ח עמוד א]

קושיה אי הכי בנזקין נמי נימא הכי ר"ל מדוע הוא גובה מהעידית, הרי הלוקח יכול לטעון שהוא יקח מהזיבורית, ואם לא מסכים, הוא יחזיר למוכר את הזיבורית שיגבה ממנה.
תירוץ הכא במאי עסקינן ביתמי דלאו בני פרעון נינהו, ואם החזיר את השדה ליתומים לא יכולים לגבות מהם כלום, ושיעבודא דיליה עליה דידיה רמיא-הלך ליכא למימר הכי?! ולכן חוזרת השאלה מדוע לא יכולים לגבות מהעידית של אחרון.
מסקנה אלא אינו גובה מעידית משום דאמר להו לוקח טעמא מאי אמור רבנן אין נפרעין מנכסין משועבדים במקום שיש בני חורין? משום תקנתא דידי לוקח, אנא בהא תקנתא לא ניחא לי וכל אחד יקח כדינו – כמו שאמר רבא:
כדברא דאמר רבא כל האומר 'אי אפשי בתקנת חכמים' כגון זו שומעין לו.
מאי כגון זו?

כדבר הונא דאמר רב הונא יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונית ואיני עושה: **מכר לוקח ראשון לשני ממי הבעל חוב גובה – מכר עידית / זיבורית בינונית**

פשיטא כיצד הדין לגבי מי שלקח שלושה שדות מחבירו, והעידית באחרונה, ולאחר מכן **מכר לוקח** ללוקח שני **בינונית זיבורית**, ושייר עידית לפניו. שהדין הוא כך:
ליתו כולהו בעל חוב, אשה לכתובתה, וניזק וליגבו מעידית מהלוקח הראשון - **דהא** אחרונה היא, והשתעבד להם, ובינונית זיבורית ליתנהו גביה, שאם היו, היה **דמצי** למימר להו גבו מבינונית זיבורית, דלא ניחא לי בתקנתא דרבנן גובה מבני חורין (עידית האחרונה) ולא מהמשועבדים.

אבל מכר עידית, ושייר בינונית זיבורית מאי האם הלוקח הראשון יכול לטעון שיגבו מהשעבוד האחרון (עידית) שהוא רוצה שכן תקנת הלוקחים, שאינו גובה ממשעבדים (בינונית זיבורית) במקום שיש בני חורין (עידית)?

סבר אביי למימר אתו כולהו גבו מעידית מלוקח שני.

א"ל רבא, מה מכר ראשון לשני? כל זכות שתבא לידו! והוא מפרט:
וכיון דאילו אתו גבי לוקח ראשון, מצי אגבי להו מבינונית זיבורית, ואע"פ דכי זבני בינונית זיבורית, אכתי עידית בני חורין הואי ואין נפרעין מנכסים משועבדים כל זמן דאיכא בני חורין, מצי א"ל לא ניחא לי בהאי תקנה לוקח שני נמי, מצי א"ל גבי בינונית זיבורית, דכי זבין לוקח שני אדעתא דכל זכותא דה"ל לראשון בגוה זבין?

קתני מיהא מצינא (6) **בינונית זיבורית**: נזקין וב"ח בבינונית, וכתובת אשה בזיבורית.
ואי אמרת בשלוי הן שמין, תעשה בינונית שלו כעידית שהיינו המיטב שלו, וידחה ב"ח אצל זיבורית כמו במקרה (7).

תירוץ הכא במאי עסקינן כגון שהיתה לו עידית לפני הלוואה זו ואז נשתעבד לבעל חוב השדה הבינונית, ומכרה לאחר מכן. וכן א"ר חסדא כגון שהיתה לו עידית ומכרה. **הכי נמי מסתברא** – הגמרא מביאה הוכחה מברייתא אחרת, שלכאורה סותרת את הברייתא הראשונה, ולכן מוכרח לחלק כמו החילוק הנ"ל, לחלק בין מכרה ללא מכרה:
מדקתני אחריתי (2): בינונית זיבורית: נזקין בבינונית ב"ח וכתובת אשה בזיבורית.

וליישב סתירה זו מוכרחים לומר את החילוק הנ"ל:

- א. כאן (1) היתה לו עידית ומכרה, וכאן (2) שלא היתה לו עידית ומכרה. עתה, הגמרא מביאה תירוץ אחר ליישב את הברייתות.
- ב. ואי בעית אימא אידי ואידי היתה לו עידית ומכרה- ובשל עולם שמין.
- הא (2) דשויה בינונית שלו כעידית דעלמא, וכאן (1) דלא שויה בינונית שלו כעידית דעלמא.
- ג. ואב"א אידי ואידי כגון שהיתה בינונית שלו כבינונית דעלמא. (ולא הייתה לו עידית מעיקרא)

והכא בהא פליגי: מ"ס (2) בשלוי הן שמין, ולכן הבעל חוב אינו גובה מבינונית דהיינו העידית, ומ"ס (1) בשל עולם הן שמין.

ד. רבינא אמר בדעולא פליגי, אפילו הייתה לו עידית מעיקרא.
דאמר עולא דבר תורה ב"ח בזיבורית שנאמר בחוץ תעמוד והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבט החוצה:
מה דרכו של אדם להוציא לחוץ? פחות שבכלים"י.
ומה טעם אמרו ב"ח בבינונית? כדי שלא תנעול דלת בפני לויין.
מר (1) אית ליה תקנתא דעולא, משום הכי גובה מבינונית, ומר (2) לית ליה תקנתא דעולא ולכן תמיד גובה מזיבורית.

מסקנה לגבי השאלה האם משל עולם או משלו שמין, הגמרא לא פשטה, אכן רב אחא אמר שמשלו הן שמין.

מכר שדותיו לאחד או לשלושה – מי גובה

ת"ר – מי שהיה לו שלוש קרקעות: עידית, בינונית זיבורית, ונתחייב לנזקין, בעל חוב וכתובת אשה, להלן יבואר כיצד דיני גביתם כשמכר את קרקעותיו:

- 1) **מכר לאחד או לשלושה בני אדם כאחד: כולן נכנסו תחת הבעלים** דהיינו כדיון המוכר: הנזקין מהעידית, בעל חוב מהבינונית וכתובת אשה מהזיבורית.
- 2) **בזה אחר זה: כולן גובין מן האחרון** אפילו שהלוקח ראשון או השני לקחו מהעידית ובינונית, יכולים לומר הנחתי לך במקום לגבות בני חורין, והכלל הוא שאין גובים מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין.

אין לו, גובה משלפניו^ט.

אין לו, גובה משלפני פניו.

מכרן לאחד היכי דמי?

אילימא בבת אחת - השתא לשלושה, דאיכא למימר חד מינייהו קדים, אמרת כולן נכנסו תחת הבעלים, מכרן לאחד מיבעיא!?
מסקנה אלא פשיטא **בזה אחר זה** - הכא במאי עסקינן כגון **שלקח עידית באחרונה**.

^י תוספות ד"ה להוציא פחות שבכלים. וא"ת אפי' פחות שבכלים מיטב הוא כדאמר לעיל כל מילי מיטב הוא ו"ל כשמוציא כלים דרכו להוציא הגרוע וכשמוציא קרקע נמי דרכו להוציא זיבורית ונראה דהלכה דבשלו הן שמין דהכי אית ליה ל"נ בכתובת (דף קי).
^ט תוספות ד"ה אין לו גובה משלפניו. אמר ריב"א שאם באו כולם בבת אחת כל הקודם בשטר גובה מן האחרון תחילה ואם נזקין קדמו גובה מן האחרון אפי' היא זיבורית ואם בא ב"ח אחריו

יגבה נמי מן האחרון אם יש לו ואם אין לו גובה משלפניו ואפי' מן העידית והאשה משלפני פניו ואפי' הן עידי עידית:
^כ תוספות ד"ה בדיתמי דלאו בני פרעון נינהו. אע"ג שזה מחזיר להם קרקע הוה להו כיתומים שקנו קרקע לאחר מיתת אביהן דאין בעל חוב חוזר וגובה אותה מהן ואף על גב דכשגבו קרקע בחובת אביהן אמרינן ביש נוהלין (ב"ב דף קכה). דבעל חוב חוזר וגובה מהן:

בבא קמא ח

מכר כל שדותיו לשמעון, והלך שמעון ומכר שדה אחת ללוי – בעל חוב ממי

גובה

אמר רבא ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון, והלך שמעון ומכר שדה אחת בינונית ללוי –

ובא ב"ח דראובן : רצה מזה משמעון גובה הזיבורית, שיכול לטעון שהוא בעל דין שלו, שלקח את כל שדותיו של שמעון בעל חובי. **רצה מזה לוי גובה** .

ולא אמרן אלא דזבן לוי **בינונית**, אבל זבן עידית וזיבורית, לא, דא"ל לוי להכי דייקא^כ זבני עידית וזיבורית, ארעא דלא חזיא לך, שבעל חוב גובה מבינונית .

ואפילו **זבן בינונית נמי**, לא אמרן אלא דלא שייך אצל שמעון בינונית דכוותיה, אבל שייך בינונית דכוותיה גבי שמעון, לא גבי מיניה, דמצי א"ל הנחתי לך מקום לגבות ממנו.

לישנא קמא-

אמר אביי: ראובן שמכר שדה לשמעון **באחריות**, ואתא ב"ח דראובן וטרף משמעון –

דינא הוא דאזיל ראובן ומשתעי דינא בהדיה בעל חוב^ב לסלקו מאותה שדה, אפילו שהבעל חוב אווזא את השטר בידו, יכול לטעון שהוא ישבע שלא פרעו. **ולא מצי א"ל** בעל חוב^ב לראובן **'לאו בעל דברים דידי את'**, שהרי השדה כבר יצאה מחתת ידך.^ב

דאמר ליה ראובן **'אי מפקת מיניה, עלי הדר'**.

ואיכא דאמרי-

אפילו שמכר ראובן לשמעון **שלא באחריות נמי** יכול ראובן לטעון לבעל חובו.

דא"ל ראובן לבעל חובו **לא ניחא לי דתהוי לשמעון תרעומת עלי**.

[עד כאן דף ח עמוד ב]

^כ איצטריך לטעמא דלהכי טרחי זבנא ארעא דלא חזי לך אלא משום **דזבן זיבורית** אבל משום זבין עידית ושייר זיבורית ובינונית לא איצטריך דכמו שהיה שמעון יכול לדחותו אצל בינונית וזיבורית גם לוי יכול לדחותו דמה מכר לו ראשון לשני כל זכות שתבא לידי:

^{כב} תוספות ד"ה אבל זבן עידית וזיבורית. נראה דאייירי שפיר אפי' **דשביק בינונית** מ"מ הוצרך **טעמא דלהכי טרחי זבני ארעא** דלא חזי לך דלא מצי א"ל הנחתי לך מקום לגבות ממנו כדאמר בסמוך גבי שביק בינונית דכוותיה דשמא, **ב"ח אוהב זיבורית טפי מבינונית** ובע"כ של שמעון היה יכול ליקח טפי פורתא כדאמרין לעיל דאמר א"כ נעלת דלת בפני לוי, ולא